

הבצק הראשון שאחר הפסח – הברכה הראשונה של השנה

תרבחו ותסעדו – תצליחו ושיתמזל מזלכם

תברכו ותתברכו

* מעבר למהלך הטקס מצורפים הסברים למנחי הטקס, המנחים יכולים להעשיר את עצמם ואת האורחים בהסברים אלו או יכולים לבחור רק בפעולות המוצעות.

1. פתיחה בניגון – אם יש נגנים משהו אנדלוסי...

2. הבדלה של חג

הבדלה במוצאי יום טוב שאינו מוצאי שבת :

סְבִי מְרִנָּה וְרַבְּנָה וְרִבּוֹתַי:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמְבָדִיל בֵּין קֶדֶשׁ לְחֹל. בֵּין אֹר לְחֹשֶׁךְ. בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים. בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה'. הַמְבָדִיל בֵּין קֶדֶשׁ לְחֹל:

3. הסבר על המימונה טעמיה השונים ומה עושים פה

ליל מוצאי שמיני של פסח, שלאחר סיום יום טוב שני של גלויות, היה ליל חג בקהילות רבות, אולם בעוד שבקהילות אלה צוין זאת חג הפסח בכמה מנהגים, הרי שבארצות צפון מערב אפריקה ובייחוד במרוקו, התגבשו מנהגי מוצאי פסח לפעילות טקסית רחבה, שכונתה מימונה.

בערב ליל הסדר אנו מכריזים בהגדה: 'כל דיכפין ייתי וייכול'. אך למעשה, אף שבבתים רבים הדלת פתוחה, ההכרזה אינה מתממשת במלואה. בליל המימונה אנו אכן פותחים את בתינו ואת לבנו ומקימים הלכה למעשה 'כל דיכפין ייתי וייכול'.

ב "ליל המימונה" המסורת, נהגו יהודי מרוקו לערוך שולחן מלא מכל טוב של תקרובת מסורתית המורכבת ממעדני חלב וגבינות, פירות וירקות, דבש, תמרים, תופינים ודברי מתיקה, משקאות חריפים וקלים. את השולחן מקשטים בהרבה פרחים, ענפי-זית, נענע, צלחת אחת מלאה קמח ופזורים בה מטבעות כסף וצלחת נוספת בתוכה דג חי. תקרובת זו מסמלת שפע וברכה, כי, הרי זו תחילת האביב ויהודי מרוקו ביקשו לאחל לעצמם ולכל מבקריהם: שתהא זו שנה של שפע והצלחה במעשי ידיהם.

יהודי מרוקו, רבניה זקניה האמינו שאין לילה מוצלח להבעת איחולים, ברכות ותפילות, מאשר "ליל המימונה". המילה מימונה בערבית-מרוקנית משמעותה מזל, ברכה. באזורים אחדים במרוקו, נהגו משפחות להיוועד ביניהן ב "ליל המימונה", מלוות בתינוקותיהן ולערוך מעין "טקס שידוכין" בין התינוקות. הן מייעדות בת פלוני ולבן אלמוני, כדי שבהגיעם לפרקם יתחתנו ביניהם.

פרט חשוב: ב "ליל המימונה" גם למי שהיו לו דין ודברים עם חברו במשך ימות השנה, בלילה זה כולם מבקרים את כולם בבתיהם, ומאחלים איש לרעהו את הברכה המסורתית "תרבחו ותסעדו"(תזכו ותצליחו!), מרימים כוסית לחיים וטועמים מהתקרובת המסורתית. ללמדך שב "ליל המימונה" הכל נסלח והכל נמחל.

ראוי יום המימונה להיקבע ליום פיוס והתפייסות, יום של רצון טוב, יום של הדלת הפתוחה בין בני המשפחה, בין בני השכונה, בין בני הקהילות השונות, 'יחד שבטי ישראל', וליום ביקורי נימוסין בין יהודים ונוכרים. עינינו ראו ולא זר, מכר מוסלמי נכנס ביום אחרון של פסח, לבית ידידו היהודי, ובידו תקרובת של ירקות טריים, דבש, חמאה וכדומה. היהודי מגיש לאורח סל מצות ודברי מאכל. מנהג זה מוזכר כבר בפסקי הרא"ש, זיכרוננו לברכה: 'אוי המביא דורון לישראל ביום אחרון של פסח'. חכם אליהו רפאל מרציאנו, המימונה חג הברכה והפיוס, עמ' כ"ד, הוצאת המחבר, ירושלים

ראשוני המבקרים בבתי היהודים, היו שכניהם הערבים המגיעים עם מגשים שופעי דברי מתיקה, חמץ - קמח ומוצריו. נזכיר, בכל שבעת ימי חג הפסח נאסרה על היהודים אכילת חמץ והם אכלו מצות. ב "ליל המימונה" השכנים הערבים מביאים להם את החמץ הראשון.

סבתא שלי סיפרה לי, שהמוסלמיות בתימן, הצילו אותן מרעב, ובכו עליהן כשהן עזבו. שאלתי אותה: איך שם בכו עליכם, וכאן אנחנו נלחמים ושונאים? היא אמרה לי: יא בינתי, שם לכולם היה א-לוהים אחד, כאן - לאף אחד אין א-לוהים. 2015 בנובמבר 28 פזית עדני, להציל את תורת האמהות, מוסף שבת

הגיבורים של החג הם הקהילות, המשפחות והפרטים. ככזה מהווה חג המימונה העצמה של הקהילה, ומחזק את האמון בין הקהילות השכנות.

הערכים והמנהגים שליוו את החג עוד טרם עלייתו ארצה, מעצבים את אופיו, אך, בסופו של דבר, לאור הדרישה של החברה הישראלית, יש לעדכנו. ערכי החג הם האירוח, הידידות, הברכה החומרית, האמונה וחגיגת הטבע. ההרכבה של אלו לכלל אחדות אחת, יש בה מה שעובר כל אחד מן המרכיבים גם יחד.

חג המימונה מתיישב, בהדרגה, בעקביות ובנחרצות, בהווה הישראלית. מה שהיה נחלתה של עדה אחת הופך ליום לאומי. כך, יצא החג מן הבתים והשכונות למרחב הציבורי.

לחג זה ייחודיות מעניינת - מצד אחד זהו חג "יהודי" אקסלוסיבי שמאפיין בעיקר את יהודי מרוקו, מצד שני במושגים היהודים ציוניים זהו חג מוזר - חג ללא אויבים, ללא צוררים, בלי קורבנות ובלי התקרבות, בלי אבל, שכול, הסתגרות או הסתגפות, בלי מיתוסים יהודיים, בלי אלמנטים דתיים ו/או גזעניים כדוגמאת "בנו בחרת מכל העמים", ואולי אפילו גם בלי אלוהים. המימונה הוא חג של פיוס בין הדתות - חג שהשכנים המוסלמים נוטלים בו חלק, מוזמנים האחד אצל השני, מחליפים תפקידים, נושאים תפילות משותפות... פיוס בין שבטים, לאומים, חג של שמחה, אירוח ומאור פנים, שכנות טובה, חג של משפחה וקהילה, חג של חגיגה צבעונית, טבע ויציאה לטבע, ללא בשר וכו'. החג הזה על ערכיו ההומניסטיים, סולידריים, פמיניסטיים, משפחתיים, אקולוגיים יכול להיות מודל חינוכי וערכי ל "חג" ולהיות "האמא של החגים". החג של החגים, של הגלויות, של העולים, של הברכה, הידידות, האחוה והתקווה.

4. הסבר על הקערה המכילה – קמח, חיטה, תרמילי פולים

5. פיזור קמח על האנשים לברכה - תוך אמירת "תרבחו ותסעדו" (יש)

מקומות שהיו טובלים אצבע בקמח ומים ומברכים על המצח של הנוכחים)

6. חלוקת "כרטיסיות מבורכות" עם ציטוטים של ברכות –

- פסוקי ברכה מהתנ"ך / מהמקורות – ממשלי/ תהילים

- **שערי ברכה על פי הא – ב** (מנהג קריאת השערים מופיע גם בהבדלה ובמיוחד בימים

הנוראים ואני מציעה להביא אותו לטקס זה)

וּפְתַח לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ בָּזֶה הַשְּׁבוּעַ וּבְכָל שְׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ. שְׁעַרֵי אֲוֶרָה. שְׁעַרֵי בְרָכָה. שְׁעַרֵי גִלְיָה. שְׁעַרֵי דִיצָה. שְׁעַרֵי דָעָה. שְׁעַרֵי הוֹד וְהַדָּר. שְׁעַרֵי וְעַד טוֹב. שְׁעַרֵי זְמֶרָה. שְׁעַרֵי חֲדָוָה. שְׁעַרֵי חֲמִלָה. שְׁעַרֵי חֵן וְחֶסֶד. שְׁעַרֵי חַיִּים טוֹבִים. שְׁעַרֵי טוֹבָה. שְׁעַרֵי יְשׁוּעָה. שְׁעַרֵי כְפָרָה. שְׁעַרֵי כְלָפָלָה. שְׁעַרֵי לְמוֹד תּוֹרָה לְשִׁמְחָה. שְׁעַרֵי מְזוֹן. שְׁעַרֵי מְחִילָה. שְׁעַרֵי נְחָמָה. שְׁעַרֵי סְלִיחָה. שְׁעַרֵי עֲזָרָה. שְׁעַרֵי פְדוּת. שְׁעַרֵי פְרֻסָה טוֹבָה. שְׁעַרֵי צְדָקָה. שְׁעַרֵי צְהִלָה. שְׁעַרֵי קוֹמְמִיּוּת. שְׁעַרֵי רְפוּאָה שְׁלָמָה. שְׁעַרֵי שְׁלוֹם. שְׁעַרֵי שְׁלוּחַ. שְׁעַרֵי תּוֹרָה. שְׁעַרֵי תְפִלָּה. שְׁעַרֵי תְשׁוּבָה. שְׁעַרֵי תְשׁוּעָה.

7. אנשים קוראים מה הם קבלו - כולם עונים להם "אמן"

- אנשים יכולים להוסיף ולהגיד כיצד ברכה זו קשורה לחייהם/ להוסיף ברכה משלהם

8. הצעה – להעניק האחד לשני "מתנות קטנות" שערים

"...וְשָׂמָה עַל כָּל מִדְרָךְ אִישׁ אֶת רְעֵהוּ בְרֶךְ.

חֵבֵר תִּהְיֶה מְבוֹרָךְ בְּכָל חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה.

וּבְמָאוּרֹק לְדוֹר דּוֹרִים כָּכָה יֵאמְרוּ הָעֹבְרִים.

בְּבִרְכָה לְחֻבְרִים אֲרַבַּח יָא כָּאִי וּלְגִ'נָּא. [הצלח אחי בעושר]

וּבְגִי נָכֵר, נוֹזְלִיָּהֶם נִבְקְעוּ תוֹף כְּלִיָּהֶם

וְתַפֵּל שָׁם עֲלֵיהֶם יִרְאֵת שׁוֹכֵן מְעוֹנָה.

וּמִשְׁאוֹת עַל מִשְׁאוֹת מְלֵאוּ כָּל טוֹב וּתְבוֹאוֹת.

הוֹבְאוּ מֵאֲרַבְעַ פְּאוֹת לְעֵמוּ אֲשֶׁר קָנָה... "מתוך: רבי דוד בוזגלו, אתם יוצאי מערב (שיר לליל המימונה)

9. הבצק הראשון – הסבר, והתחלת הלישה על ידי בעלי הבית.

לישת הבצק של הלחם הראשון שלאחר הפסח, שכונה בקהילות מסוימות בשם "מימונה". טקס הכנת הלחם היה בעיקרו טקס פרידה מחג הפסח. הוא סימל את המעבר מן החג לחול, והתיר את אכילת החמץ, לאחר עשרה ימים (כולל יום טוב שני של גלויות) שבהם אסורה אכילתו. הלחם החדש אמנם לא נאפה בערב המימונה, אך טקס הכנת הבצק הראשון, כפי שציינו המרוויינים, היה עיקר הערב, וחג המימונה אף כונה, לפי עדות מתארוואנת, בשם "חג הלחם" (רחל שרעבי).

סגירת מעגל טקסי, שהחל בערב הפסח, עם הוצאת החמץ (מכירתו למוסלמי) והכנסת החמץ על ידי אותו גורם עצמו, בבחינת "הפה שאסר הפה שהתיר" (משנה, כתובות, ב : ב). כפי שניתן לראות, החמץ חזר בכמה שלבים : תחילה הונחו חומרי הגלם שלו על שולחן ליל המימונה, אחר כך נאכלה המופלטה ורק לבסוף - בדרך כלל למחרת - נאפה הלחם הראשון. אכילת המופלטה, הדומה בצורתה למצה, שימשה אם כן חוליית ביניים סימבולית מעניינת, שכן באמצעותה נאכל חמץ שאינו נראה חמץ. זו כנראה הסיבה, לפי עדויות בעל פה, שבמקומות כמו קזבלנקה נהגו להכין את המופלטה ללא שמרים.

10. כל אחד/ת מהאורחים בא ולש/ה את הבצק הראשון ומבקש/ת ברכה (בקול או בלב) – מברך/ת ומתברך/ת

במהלך ליל המימונה נערך טקס הכנת השמרים, שניתן לראותו כשלב נוסף בהכנסת החמץ הבית. הרעיון הסמלי שהונח ביסוד טקס זה היה, שהשמרים (אל כ'מירא) חוזרים באופן חגיגי, לאחר שהוצאו מהבית בערב פסח, בטקס ביעור חמץ - "כל חמירא".

את השמרים המשמשים להכנת הלחם החדש המשפחות קיבלו או קנו מהמוסלמים. או הכינו בעצמן בצק קטן שהחמיץ במהלך הערב, ושימש כשמרים דהיינו, כבסיס לבצק של הלחם החדש, אותו לשו מאוחר יותר. לשמרים שהוכנו בליל המימונה היו כמה כינויים, היו קהילות שבהם נקראו "אל ערוסה" (הכלה), במקומות אחרים השמרים כונו "אל עריסה" (העיסה), לזכר העיסה הראשונה שממנה הפרישו בני ישראל תרומה לקב"ה (הפרשת חלה) עם כניסתם לארץ ישראל. שנאמר "והיה באכלכם מלחם הארץ... ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" (במדבר, טו : 19) פירוש זה בא לומר, שכמו שלבני ישראל הותר לאכול מהלחם רק לאחר שהפרישו ממנו חלה, כך הותר לבני הקהילות היהודיות בצפון אפריקה לאכול לחם חדש לאחר הפסח רק לאחר פעילות טקסית הקשורה בהכנתו. טקס הכנת השמרים הראשונים בליל המימונה היה צנוע, כנראה כדי לא להבליט את הכנסת החמץ במוצאי הפסח. בטקס, בו נכחו בני המשפחה, הכינה בעלת הבית את השמרים ונשאה תפילה שהברכה לא תחסר מהבית.

בחלק מהקהילות ערכו עוד בליל המימונה, לקראת סיומו, טקס רב רושם של הכנת הבצק של הלחם הראשון. אמנם הלחם לא נאפה באותו ערב, אך טקס ההכנה, כפי שציינו המרוויינים, היה עיקר ליל המימונה, וחג המימונה אף כונה, לפי עדות מתארוואנת, בשם "חג הלחם". כאמור, ניתן לראות בטקס זה מקבילה סמלית לרעיון המונח בבסיסו של קורבן העומר. שכן הנפת העומר בטקס חגיגי על המזבח וברכת היבול, התירו לעם לאכול מיבול התבואה החדש, וכל עוד לא הונף, נאסר "החדש" באכילה. באופן דומה, הכנת הבצק הראשון בליל המימונה, תוך ברכה לשפע כלכלי, הייתה פעולת מעבר טקסית, שהתירה לבני הקהילות היהודיות בצפון אפריקה את אכילת הלחם החדש שלאחר הפסח. ההתרגשות שליוותה את הכנת הבצק הראשון הייתה גדולה. עיקר עניינם של האורחים הרבים היה להשתתף בטקס, וככל שגדל מספר המשתתפים הוא הפך למכובד יותר. בטקס נכחו ידידים וקרובי משפחה ונהגו לקיימו אצל הזוגות הצעירים שנישאו באותה שנה, כסימן למזל טוב ולשפע כלכלי.

גם בטקס זה ניתן להבחין בתפקידים המגדריים השונים ובהיררכיה ביניהם, על פי הנורמות החברתיות. כיוון שהאישה הייתה אחראית על תחום ה"ספרה הביתית", היה לה תפקיד מרכזי בטקס הכנת הבצק. יחד עם זאת, העובדה שגברים היו פעילים בטקס "נשי" (האפייה הייתה מתפקידיה של האישה) משקפת טקס מעבר, המאפיין כאן בערבוב של מינים ותפקידים. לישת הבצק נעשתה על ידי האישה הנכבדה ביותר במשפחה, ובזמן הלישה קראו הגברים קטעי פרקים ממסכת אבות ושרו פיוטים: "בסימן טוב ובהצלחה תהיה נא לעדתנו", "אשת חיל מי ימצא", "בשנה הבאה לירושלים" וכן "בסימן טוב ובהצלחה". אלה היו מפיוטי האירוסין והחתונה המובהקים בקהילות תארודאנת, מראכש ומקומות נוספים, והם מתקשרים ל"עיסקאות" השידוכין שנערכו בין משפחות בליל המימונה. בקהילת דבדו שבמרוקו נהגה בעלת הבית לומר בעת הכנת הבצק "ברכה, ברכה, ברכה בבצק זה ברכת אליהו הנביא במעשה ידיו".

בשעה שבעלת הבית לשה את הבצק, בני המשפחה הוציאו מטבעות כסף וזהב יקרים, השמורים במשפחה מדורי דורות. לאחר סיום הלישה והפיוטים בעלת הבית לקחה מטבע אחר מטבע והכריזה איחולים למי שהוא מיועד: לכבוד בת משפחה שתכיר את חתנה, לזוג שייוולד להם בן, וכן הלאה. את המטבעות נעצה בזה אחר זה בבצק, כסמל לברכת השפע. למחרת, לפני אפיית הלחם, הוציאו את המטבעות וברכו זה את זה בברכת מזל טוב וכן את הברכה המסורתית: "תרבחו ותסעדו".

11. בעלי הבית שמים מהעיסה על המצח של האורחים (כמנהג

מרוקאים), או לוחצים את יד האורח ומברכים.

12. ניתן לברך על זה הפרשת חלה –

פְּרוּך אֶתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְחַפְּרֵי־שׁ חֲלָה תְּרוּמָה.

לוקחים חתיכה קטנה מן העיסה, מרימים אותה ואומרים: "חרי זו חלה"¹

13. סיום בברכה קהילתית ניגון ואם אנשים רוצים להמשיך ניתן להציע לימוד (ראו להלן).

¹ נוסח ספרדי

התנועה הרפורמית

יהדות ישראלית ללא מחיצות

הצעה ללימוד 2:

חלק ראשון: המימונה

השמחות והחגיגות המקובלות והמפורשות בתורה, אין בהם שום חידוש, ואין שום רבותא לכבדם ולשמוח בהם, כי הם חגי האומה כולה ומועדיה, וכל העם משותף בהם ומחויב לשמור עליהם, אך חג זה של 'יום האמונה' המיוחד ליהדות זו בלבד, ואשר אותו אמצה מדור דור, נתחבב עליה מאוד, והיא שומרת עליו כבבת עינה באשר הוא מעשה ידיה. (חכם משה מלכה, נטיפי המים ג', דרשה לפסח, עמ' כ"א, דפוס המערב, ירושלים, תשמ"ט 1989)

מה ברך ה' - שיהיה אברהם בכל. ולא רק שיהיה מעורב עם הבריות, אלא מזג בכל בריה ממידתו של אברהם, ונהיה אברהם בכל. שבכל בריה נמזגה אהבת החסד, ולא עוד שציווה לאברהם: 'והיה ברכה', ונברכו בו כל משפחות האדמה, להיות מברכים האחד לשני, 'ואל תהי ברכת ההדיוט קלה בעינך', ש'אברכה מברכך' - אברכה עם מברכך, ומצטרף הקב"ה לברכתו. ונמצא שמוצאי החג היא שעת רצון למצוא 'חן ושכל טוב, בעיני א-לוהים ואדם'.

נהגו בני הקהילה לבקר אצל רבני העיר, להתברך מפייהם. הרב קיבל את באי ביתו בשמחה ובטוב לבב, נטל לידו עלה חסה, הטבילו בצלוחית חלב, והתיז על מצחו של המתברך תוך אמירת פסוקי ברכה הלקוחים מספר משלי: 'אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך'; 'כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים'; 'ומצא חן ושכל טוב בעיני א-לוהים ואדם'; 'גול אל ה' מעשיך ויכוננו מחשבותיך'. והמברך תרגם את חלקה האחרון של הברכה בערבית: כרכב אלה אללה עמאלק ותרתבו כמימאתק. והמארח משיב: תסעד ותפרח - תצליח ותשמח. (חכם הפאל ממן (בשם אביו), ויגד ליהושע, ירושלים התשס"ט 2009, עמ' 182)

ברכת 'כה תברכו' בזכות אברהם שכתוב בו: 'כה יהיה זרעך'.... כי אברהם מידת החסד כמו שאמר הכתוב: 'חסד לאברהם', והוא מקום האהבה כמו שאמר הכתוב: 'ואהבת חסד', וכן הוא אומר: 'זרע אברהם אהבי'. לזה על ידי האהבה והאחדות שביניהם תחול הברכה עליהם, וכן הוא אומר: 'ואהבך וברכך'. וכן אמרו: 'לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום', ולזה ברכת כוהנים מסיימת בשלום. (חכם פרג'י נעים מזמרת הארץ, עמ' קצ"ט, הוצאת אור שלום, בת ים, תש"ס 2000)

מה שהוא ממשי, הוא הקשר שלך איתי ושלי איתך, הקשר של אדם עם שכנו קרוי אחווה, כיוון שהם מרגישים שיש להם אותו מקור, יש להם אותו מקור, ובעתיד תכלית משותפת. מקור ותכלית משותפים, הנה מה שמכונן את האחוה שלהם. (ז'אן פול סארטר ובני לוי, 'תקווה עכשיו', הוצאת כרמל, ירושלים התשס"ח 2008 עמ' 80)

ברית כרת את אברהם להיות אב המון גויים, ולא זו מחבבו עד שהבטיחו 'אני הנה בריתי איתך' - שאם נבוא לחלל ברית אבותינו, לבגוד איש באחיו, הרי ש'אל - אחד בראנו' - שהקב"ה בראנו אחד, ולא נוכל להיפרד איש מעל אחיו. ונתקיימה בנו, בני אברהם. ובימי הפסח, נתפרדה החבילה, ומה נשתנו לילות הפסח מכל הלילות - שאומרים: 'כולנו מסובין', ובא 'הוא' ונמנע מ'שכנו הקרוב אל ביתו'. ואך יצא הפסח באים איש אל בית שכנו, לחדש ברית אבותינו.

הכנסת האורחים המוחלטת תובעת שאפתח את ביתי, לא רק לנוכרי, אלא אף לאחר המוחלט, הלא מוכר, האלמוני, ושאתן לו מקום, שאניח לו לבוא, שאניח לו להגיע ולהימצא במקום שאני מציע לו, בלי לבקש הודיות, ואף לא את שמו. (ז'אק דרידה, 'על הכנסת האורחים', הוצאת רסלינג, תשס"ז 2007 עמ' 67)

² חלק מהטקסטים נלקחו מתוך החוברת של תנועת "תיקון" ומזרח שמש" - וארשתיד לי במימונה. מימונה ישראלית. החכם היומי.

חלק שני – למדני את השיר הקדוש של הלחם

למדני את השיר הפשוט / רחל שפירא

למדני את השיר הפשוט של הלחם
ופרוס לי חלק משלומך .
קחני עם אבק היומיום על השכם
כשתראני לפניך .

אני שהנחתי לרגש יחף
לרחף ,
כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ומגובה רב ראשי עכשיו
נרכן -
כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ובאה עד כאן .

למדני את השיר הפשוט של הלחם ...

חיי וחיידך אורות וצללים
מכילים
בעיני שבת ,
בעיני חולין .
לו מחר שלך ייגש אל אתמולי
בעיני שבת ,
בעיני חולין ,
שלך ושלי .

קחני עם אבק היומיום על השכם
כשתראני לפניך .

אני שהנחתי לרגש יחף
לרחף ,
כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ומגובה רב ראשי עכשיו
נרכן -
כבר יודעת כי
התפתלה דרכי
ובאה עד כאן .

למדני את השיר הפשוט של הלחם.

“...דתניא [ששינונו] אילן שאכל ממנו אדם הראשון [בעצם

שואלים כאן איזה צמח היה עץ הדעת], רבי מאיר אומר: גפן היה,
שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר: וישת מן
היין וישכר; רבי נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו
נתקנו, שנאמר ויתפרו עלה תאנה; רבי יהודה אומר: חטה היתה,

שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם

דגן....”[תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מ עמוד א –ב]

בַּזַּעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֵךְ אֶל-הָאֲדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ כִּי-
עֵפֶר אֶתָּה וְאֶל-עֵפֶר תָּשׁוּב. בראשית, פרק ג, פסוק יט

ג וַיַּעֲבֹד, וַיִּרְעֹב, וַיֹּאכַלְךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ, וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ:
לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם--כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא
פִּי-הוּא, יִחְיֶה הָאָדָם. דברים פרק ח', פסוקים ג'

עֲשֵׂה מִשְׁפֵּט יְתוֹם וְאִלְמָנָה וְאַהֲבֵה גֵר לְתַתּ לּוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה. דברים,
פרק י', פסוק י"ח

אִם-רָעִב שָׁנְאָךָ הֶאֱכַלְהוּ לֶחֶם וְאִם-צָמְאָה הַשֶּׁקֶהוּ מַיִם. משלי, פרק כ"ה,
פסוק כ"א

- מה מקומו של הלחם ביחסים בין בני אדם?
- מה תפקידו של הלחם ביחס לאלוהות?
- מה זה לחם? באלו מילים אחרות יכולתם להחליף את המילה לחם בפסוקים אלה

עַסְתַּ חַיִּינוּ / דוֹרִית לְבִיא

..וְאִם פְּעַם נִרְצָה
מִהֲלָחֵם לְחֵלֶק,
לֹא יִבְצָעֵנוּ הַתַּעַר
וְלֹא יִחְלָקֵהוּ הַחֹק

מִלָּחֵם חֲקֵנוּ נִשְׁבָּעָה
בְּחוֹל וּבְשִׁבְתָּ
בְּיָדַיִם פְּשׁוּטוֹת נִפְרָמְנוּ
פֶּת אַחַר פֶּת

חֲטָה / רוֹנִי סוּמֶק

שִׁדָּה חֲטָה מִתְנַנֵּף עַל רֹאשׁ אֲשֵׁתִי וְעַל
רֹאשׁ בֵּיתִי.

כִּמָּה בְּנֵאֱלִי לְתֹאֵר כֶּךָ אֶת הַבְּלוֹנָד,
וּבְכָל זֹאת, שָׁם צוֹמֵחַ הַלֶּחֶם
שֶׁל חַיִּי.

אמר הקב"ה למשה:

הנה ענין הבשר אינו מזון הכרחי והוא שאלת זוללות ומלוי מעים ותאוה גוברת.
גם שהבשר מוליד באדם דם זדוני ואכזרי.

ומפני זה תמצא שהחיות והעופות הטורפות אוכלות הבשר הם אכזריות ורעות.

אבל הצאן והבקר תרנגולים תורים ובני יונה שמתפרנסים מעשב השדה אין בהם אכזריות ולא
רשע, ולכן יעד הנביא שבזמן הגאולה העתידה 'אריה כבקר יאכל תבן' (יש' יא ז; סה כה)

וביאר הסיבה בזה באמרו 'לא ירעו ולא ישחיתו' וגו' (יא ט; סה כה)

הנה מפני זה לא אמר הקב"ה למשה שיתן לישראל בשר, **כ"א לחם, שהוא מזון נאות והכרחי למזג
האדם, וזה הוא 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים.'"** (אברבנאל בפירושו לשמות טז, ד)

אמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מע"ש לע"ש.

הוא רגילא דביתהו למיחמא תנורא כל מעלי דשבתא, ושדייא אקטרתא משום כיסופא [בשעה שהיו שכנותיה של אשתו של רבי חנינא העניה אופות בתנוריהן חלות לכבוד שבת, היתה רגילה היא להסיק את תנורה בחומרים המעלים עשן כקיטור, כדי שיראה שגם היא עסוקה בעיסתה וכך לא תתבייש].

הוא לה הך שיבבתא בישתא [היתה לה שכנה רעה].

אמרה מכדי ידענא דלית להו ולא מידי מאי כולי האי [אמרה השכנה לעצמה: הלא יודעת אני שאין לשכנתי מאום, מהו אם כן העשן הרב והמשונה העולה מתנורה?]

אזלא וטרפא אבבא [הלכה ודפקה על דלת ביתה של מפחת רבי חנינא כדי לראות במה מדובר].

איכספא ועיילא לאינדרונא [התביישה אשתו של רבי חנינא והתחבאה בחדרה].

איתעביד לה ניסא דחזיא לתנורא מלא לחמא ואגנא מלא לישא [באותה שעה התרחש נס לאשה הצדקנית, והשכנה שנכנסה לבית ראתה את התנור עמוס בככרות לחם טריות, ואת הקערה שבמטבח גדושה בבצק רך וטרי].

אמרה לה פלניתא פלניתא אייתי מסא דקא חריך לחמך [קראה השכנה בקול: פלונית, פלונית, בואי מהר והביאי אתך את הכלי שאתו מוציאים את המאפים מהתנור לפני שישרפו].

אמרה לה אף אנא להכי עיילי [אמרה אשתו של רבי חנינא, אכן נכנסתי לחדרי כדי להביא את הכלי]

תנא אף היא להביא מרדה נכנסה מפני שמלומדת בנסים.

תלמוד בבלי, מסכת תענית, כ"ד ע"ב

- המקורות מתארים לחם כנס אלוהי.
- מה מסמל הלחם הניסי?

*חלק מהמקורות ללימוד נאספו מדפי לימוד של הרבה גילי צדקיהו, הרבה מירה חובב והרבה תמרה שיפרין